

tében a közlemény szerzőjére van utalva.

A kártérítési felelősség sajtójogi szabályait tehát röviden így formulázhatjuk:

1. A sajtójogi kártérítés szabályai azonosak, tekintet nélkül arra, hogy büntett, vétség vagy kihágás tényálladékát állapítja-e meg a károsító sajtóközlemény és tekintet nélkül arra is, hogy a büntető vagy a polgári bíróság előtt érvényesítik-e a kártérítési követelést.

2. Sajtójogi kártérítésnek csak magánjogi *sajtódeliktum* esetében van helye, azaz ha a kárt a sajtóközlemény tartalma okozta, tekintet nélkül a sajtóterméken kívüleső tényekre.

3. Csak az a kár esik a sajtójogi kártérítés szabályai alá, mely adekvát a sajtó szempontjából, tehát amely abból ered, hogy a sajtóközlemény olvasóközönségének (illetve egyrészének) véleménye megváltozott (nem vagyoni kár) vagy éppen meg is változott a károsultról és ennek megfelelően cselekedett, úgy hogy emiatt a károsult hátrányos helyzetbe került (vagyoni kár).

4. Sajtójogi kártérítésért csak a St.-ben felsorolt személyek felelnek, még pedig a törvény szerinti sorrendben.

6. A kártérítésért elsősorban — principálisan — felelős személy ellen hozott ítélet anyagi hordereje nem terjed ki a szubszidiáriusan felelős személyekre.

Mindez egészen világos, logikus és harmonikus és csak azért nem egyszerű, mert a sajtó különyszerűsége olyan eltéréseket tesz szükségessé az általános szabályoktól, melyek a sajtójogot bizonyos mértékig komplikálttá teszik. Az a gondolatmenet azonban, melyre a Kuria állásfoglalását alapítja és melyet előzőleg már a jogi irodalomban többé-kevésbé kifejtettek, sem nem logikus, sem nincs összhangban a törvény rendelkezésével. A Kuria gyakorlata a fentebb 3. és 5. alatt formulázott tételéktől eltér. Erről más alkalommal.

Néhány kérdés a kezesség köréből.

(Tekintettel a Mtj-ra is.)

Írta: *Dr. Schuster Rudolf.*

A *kezesség terjedelme* kérdésében (megjegyzem, hogy jelen észrevételeim csakis egyetemlegesen kötelezett kezesre vonatkoznak) úgy az irodalomban, mint a bírói gyakorlatban, valamint törvényekben, úgy a bel, mint a külföldön majdnem szószerinti megegyezés észlelhető, még pedig mondhatni a legrégebb időktől fogva, annyiban, amennyiben ezt a kérdést egységes formulában

hozták kifejezésre. E közös formulából levont következtetések tekintetében azonban már eltérések észlelhetők.

Azt a közös formulát már a pandektajog úgy fejezte ki, hogy a kezes a hitelezőnek az adós tartozásáért rendszeren oly terjedelemben felel, amily terjedelemben a főadós a hitelezőnek el van kötelezve, ami áll akkor is, ha a főadós késedelme vagy vétkeisége folytán a kötelem tartalma megváltozott. (Árndts, Pandekta, XIV. kiad. 688. old.)

Ezt a formulát elfogadta, kisebb variációkkal, majdnem minden törvényhozás. AMtj. 1198. §-a ezt így fejezi ki, még pedig az állandó bírói gyakorlattal egyezően „a kezesség terjedelme a főkötelezettség mindenkor terjedelméhez igazodik. Ez akkor is áll, ha a főkötelezettség a főadós vétkeisége vagy késedelme következtében módosul. Jogügylettel azonban a főadós a kezes felelősségét a kezesség elvállalása után nem terjesztheti ki.“ Közbevetően megjegyzem, hogy a „módosul“ szó helyett, a „megváltozik“ szót használnám, mert az határozottabb és megszokottabb, mert kötelmek keletkezéséről, *megváltoztatásáról* és megszűnéséről szokás szólni; „módosul“ szó általános és laikus jellegű. A Pandektajog (id. h.), valamint a német B. G. B. (767. §.) stb. ezt a kifejezést használja „ändern“. A kifejezés helyességének fontossága kitűnik alább a novatis kérdésével kapcsolatosan, ahol a Mtj. is az „átváltoztatást“ szót használja (1278. §.)

Ami már a kezesség terjedelmét a főadós vétkeisége vagy késedelme után illeti, ebben a kérdésben — a formula egységessége dacára — eltérések észlelhetők; ezt a következő esetek igazolják:

Adásvételi szerződésnél az eladó kötelezettségéért valaki kezességet vállal. Ezután a felek arra a megállapodásra lépnek, hogy a szerződés tárgya az eredeti 65 koci zab helyett legyen 85 koci és ezen kívül a vételár összegét is felemelik. Eladó nem teljesít; a vevő kártérítést követel az eladótól és a kezestől.

A Kuria P. VII. 1677/926. sz. ítéletével (l. Hitelj. T. 1928. évi 2. sz. 24. old.) a vevőt keresetével a kezessel szemben elutasítja. Az egyik indoka az elutasításnak az, hogy a felek a kezesség elvállalása után a kezes felelősségét kiterjesztették, ami a kezessel szemben joghatályos nem lehet.

A másik elutasítási indok az, hogy a kezes az eladó szállítási kötelezettségéért, de nem az eladót terhelő kártérítésért vállalt kezességet. Ez az az indoklás, amely kérdésünkre tartozik, ahol tehát az a felfogás jut kifejezésre, hogy a kezesség vállalása illetve terjedelme, ilyen esetben szűkítendő, habár amint láttuk, a kezesség fenn-

marad, ha a főkötelezettség a főadós késedelme vagy vétkessége következtében megváltozik, amint az ebben az esetben történt.

A következő esetről az ellenkező felfogás jut kifejezésre:

Ebben az esetben is az eladó kötelezettségéért vállalt valaki kezességet; ebben az esetben is a vevő az eladó és a kezes ellen kártérítési keresetet indított.

A Kuria P. VI. 619 927. sz. ítéletével (l. Hitelj. T. 1928. évi 2. sz. 22. old.) a kezes kártérítésben elmarasztalja azzal az indokolással, hogy a kezesség terjedelme a főkötelezettség mindenkori terjedelme szerint igazodik abban az esetben is, ha az eladó késedelme folytán a főkötelezettség nem teljesítésre, hanem kártérítésre nézve áll fenn.

Itt tehát a kezesség terjedelmének kiterjesztése látható.

A két ítélet nyilván két ellentétes elvi állásponton van. Hogy a két felfogás közül vajjon melyik tekinthető helyesnek, nehéz eldönteni.

Almási (Kötelmi Jog, II. kiad. II. köt. 893 old.) úgy látszik amellet van, hogy a kezesség a teljesítés helyébe lépő kártérítésre nem lenne kiterjeszhető. Hasonló felfogás található a német Reichsgericht judikaturájában. „Er (A. i. der Bürge) haftet nicht für den Schaden aus der Nichterfüllung“ (l. Fischer—Henle VII. kiad. 420. old., ahol az illető ítélet idézve van.)

Ezzel szemben azonban nem szabad figyelmen kívül hagyni azt hogy a Mtj. fent id. rendelkezése értelmében a kezesség fennmarad a vétkesség vagy késedelem folytán módosult (megváltozott) kötelezettség esetén is, sőt a Mtj. 1280. §-a a kezességet újítás esetén is fenntarthatja „az új követelés biztosítására“. Ezért meg van engedve az a következtetés, hogy a Mtj.-nak inkább az a felfogás látszik megfelelni, amely szerint a kezesség a fentemlített kártérítés esetében is fennáll, mert a főadós vétkessége illetve késedelme folytán állott be az a változtatás, mely szerint a teljesítés iránti igény helyébe törvény alapján a kártérítés iránti igény lépett.

A judikatura különben nálunk a kezesség terjedelme kérdésében nemcsak a fentid. két ítéletben említett vonatkozásban, hanem egyéb vonatkozásban is ingadozó.

A következő esetben megint a kezesség terjedelmének szűkítése mellett foglal állást a Kuriának P. IV. 7850/925. sz. ítélete (l. Hitelj. T. 1927. évi 4. sz. 57. old.):

Egy vételi ügylet ugyanis turpis causa címén meg lett semmisítve és ki lett mondva, hogy a restitutio in integrum céljából mindegyik fél visszaszolgáltatni tar-

tozik azt, amit a megsemmisített ügyletből kifolyólag kapott. Ennek megfelelően az egyik fél, aki előlegeit kapott volt, ennek visszafizetésében el is lett marasztalva. A kezes azonban, aki ennek a félnek szerződésbeli kötelezettségéért kezességet vállalt volt, nem lett elmarasztalva azzal az indokolással, hogy törvénybe ütköző ügylet keretében vállalt kezesség érvénytelen.

Ez az utóbbi tétel elvileg helytálló ugyan, de nem tudom, vajjon a jelen esetben is áll-e? Mert az a fél, aki a szolgáltatást az ügylet megsemmisítése folytán visszaköveteli, nem a *turpis ügylet alapján követel*; követelésének jogalapja már az alaptalan gazdagodás; ha ezen az alapon a felet magát elmarasztalták, akkor a kezes is el lett volna marasztalható és a volt *turpis causa* címén nem lett volna felmenthető.

Bármiképp is álljon azonban ez a kérdés, az bizonyos, hogy ebben az tiéletben a kezesség terjedelmének szűkítése észlelhető.

Ellenben a Kuriának P. IV. 7730/927. sz. ítélete (l. Hitelj. T. 1929. évi 5. sz. 73. old.) már megint a kezesség terjedelmét kiterjeszti. Ebben az esetben a kérdés lényegben a körül forog, vajjon újítás történt-e vagy sem? Az ítélet indokolása kimondja, hogy nem forog fenn ugyan újítás, de —ez az, ami bennünket ezuttal érdekel, — ha történt is újítás, a kezes nem szabadul, mert az újítás a kezességet nem szünteti meg, hacsak az új követelés a régít meg nem haladja. Ez az ítélet tehát a Mtj. fentid. felfogásával (1280: §.) azonos.

Ezzel ahhoz a kérdéshez értünk, vajjon befolyásolja-e az újítás az alapügyleti kezességet és mily irányban? Ugy tudom, hogy nálunk az a jogszabály volt elfogadva, hogy a novatio megszünteti a kezességet.

Ugyanezt tanítja a pandektajog (l. Arndts id. m. 696. old.)

Ugyanígy rendelkezik az O. Ptkv. 1378. §-a.

Ellenben a Schweizer Obligationsrecht 117. §. utolsó bekezdéséből az következtethető, hogy a kezesség az újított ügyletre is kiterjed.

A ném. B. G. B. az újítás intézményét nem ismeri, ennél fogva nem is tartalmaz rendelkezést abban a kérdésben, vajjon a kezesség újítás esetén fennmarad-e?

Érdekes, hogy Staub (VIII. kiad. II. köt. 1185. old.) annak a határozott nézetének ad kifejezést, „es erlischt durch Novation dir für die alte Schuld gestellte Bürgschaft auch ohne darauf gerichteten Willen der Beteiligten“; ezt a felfogását a kezesség accessorius természetével indokolja.

Látható ezekből, hogy az a kérdés, vajjon a novatio

a régi tartozásért vállalt kezességet megszünteti-e vagy sem? — ma még megállapodásra nem jutott. Nálunk a Mtj., amint ezt már fent említettem (1280. §.) a kezességnek a novatio folytán keletkezett új ügyletre való kiterjesztése mellett foglal állást.

Ugyanebben a nézetben van Almási (l. id. m. I. köt. 528° old. ahol az általam fentid. 7730.927. sz. kuriai ítélet idézve van.

A magam részéről úgy gondolom, hogy a régi tan fogadható el, amely szerint a novatio megszünteti az alapügyletnél vállalt kezességet Mert, ha novatio alatt „más jogalapon nyugvó, új követelésre való átváltozást“ kell érteni (Mtj. 1278. §.), akkor a kezességnek erre való kiterjesztése a kezességi jog természetével alig lesz összeegyeztethető, még akkor sem, ha az új követelés „ugyanolyan szolgáltatásra irányul“ mind a régi (Mtj. 1278. §.).

Az újítástól eltérő elbírálás alá esik a kezesség terjedelmének kérdése az *egyességnél*.

Az egyesség (transactio), amint tudjuk, alakszerűtlen jogügylet, amelyről akkor szólunk, „midőn a felek vitás vagy egyébként bizonytalan jogviszonyukat szerződés útján akként rendezik, hogy valamiben kölcsönösen engednek egymásnak.“ (Mtj. 1692. §. megegyező a pandektajoggal, l. Arndts id. m. 550. old.)

Arra a kérdésre, vajjon a kezességet az egyesség megszünteti-e, a Mtj. feleletet nem ad, pedig jó lett volna ezt a kérdést homályban nem hagyni.

Az o. ptkv. 1390. §. szerint az egyesség a kezességet nem szünteti meg, de a kezes, aki az egyességhez hozzá nem járult, mindazokat a kifogásokat érvényesítheti, amelyeket egyesség nemkötése esetén érvényesíthetett volna.

Ez felel meg a Mtj. szellemének is, mely még újítás esetében is fenntartja a kezességet.

Almási (id. m. 901—902. old.) is ugyanennek a felfogásnak ad kifejezést.

Ez a felfogás, nézetem szerint, teljesen aggálytalan.

Dogmatikailag nem az egyességhez tartozó de ahhoz hasonló helyzet áll elő akkor, ha a helyettesíthető dologgal tartozó adós a hitelezővel abban állapodik meg, hogy a szolgáltatással ezentul kölcsönképpen fog tartozni. (Mtj. 1314. §. utolsó bekezd.)

Ebben a kérdésben kétségtelenül úgy áll a dolog, hogy a megállapodás nem szünteti meg a kezességet (l. Fischer—Henle B. G. B. id. m. 329. old.) Ez a nézet, valamint az is, hogy az említett megállapodás nem újítás, mint aggálytalan elfogadható.

Az egyességi szerződéshez némileg közel áll az *elengedési szerződés*, amelyről a Mtj. 1281. §. (egyezően a ném. B. G. B. 397. §-ával) úgy rendelkezik, hogy a kötelelem megszűnik, ha a hitelező szerződéssel az adósnak elengedi tartozását, vagy elismeri, hogy követelése nem áll fenn (negative Anerkennungsvertrag). Az általánosan elfogadott nézet szerint ilyen esetben a kezesség is megszűnik (ugyanígy Almási id. m. 517. old.). Némileg zavarólag hat a Mtj. 90. §-a, mely szerint az újító vagy elengedő szerződés, amelyet a hitelező az adósok egyikével köt, a többiek kötelezettségét csak abban az esetben szünteti meg, ha ily szándékkal kötötték. E szerint tehát az egyetemlegesen kötelezett kezes is csak ezen előfeltétel mellett szabadul. Hogy az újítást az 1910. §. miért említi, nem érthető, miután a Mtj. 1280. §. szerint az újítás egyáltalában nem szünteti meg a kezességet (hacsak ennek terjedelme nem lesz nagyobb). Az 1281., 1190. és 1280. §-ok nincsenek kellő összhangzásban. Az 1190. §-nak megfelelő ném. B. G. B. 423. §-ában az újításra való hivatkozás hiányzik, ami helyes. (Megjegyzem, hogy az elengedéssel és vele kapcsolatos kérdésekkel foglalkozik dr. Sichermann Frigyes jogászegyleti előadása, I. jogászegyl. értekezéseket 1929. 107. füzet.)

Megemlítést érdemel a kezesség terjedelme szempontjából még a következő *kártérítési* eset.

Elfogadott jogszabály ugyanis, hogy valamely szerződés érvénytelensége esetében az, aki a szerződés érvényében bízva, az érvénytelenítés folytán kárt szenvedett, a másiktól kárának megtérítését követelheti, amely azonban nem lehet nagyobb, mint amennyit a szerződés nem teljesítése miatt követelhetne ha a szerződés érvényes lett volna. Ezt a Mtj. 1116. §. a *szerződés megkötéséből eredő kárnak* nevezi, ami talán nem egészen találó. A német jogban ebben az esetben „*negatives oder Vertrauensinteresse*”-ről szólnak. Az a kérdés, vajjon ebben az esetben az, aki erre a kártérítésre kötelezett félért kezességet vállalt volt, felel-e mint kezes, nálunk, tudtom szerint eldöntve nincs.

Azt hiszem, hogy nem lesz akadálya annak, hogy a felelősséget kimondjuk. Ugyanezt a felfogást tanítják a német B. G. B. rendelkezései alapján is. (I. Fischer—Henle B. G. B. 421. old.).

A kezesség jogi természetét illetően általánosan elfogadott elv az, hogy a kezesség *accessorius* természetű.

Ez azonban nem áll *kivétel* nélkül.

Ott van pl. mindjárt a váltótörvény 67. §-a, amely szerint a váltókezesség akkor is érvényes, ha az, akiért kezességet vállaltok, szenvedő váltóképességgel nem bír.

A kezes tehát önálló kötelezetté lesz és nem accessoriumnál fogva.

Ott van továbbá az a jogszabály, hogy önálló adósnak kell tekinteni azt, aki tudva fenn nem álló követelésért kezeskedik, valamint azt is önálló adósnak kell tekinteni, aki kezeskedik, habár tudja, hogy a főadós csak korlátozottan cselekvőképes, vagy hogy a főadós kötelezettsége megtámadható jogügyletből ered (Mtj. 1204. §. és 466. sz. elvi határozat.).

Az osztr. ptkv. 1352. §. még ennél is szigorúbb mert ez a kezes felelősségét arra az esetre is megállapítja, ha nem tudta hogy a főadós személyi tulajdonságainál fogva kötelezettséget nem vállalhatott.

Végül a főadós fizetéképtelenné válása esetében a kezes helyzete így alakul:

Ha kényszeregyesség létesül, az a kezes, aki a fizetéképtelenné vált adósért már előzőleg, t. i. még fizetéképessége idejében és a kényszeregyességi eljárás előtt vállalt kezességet, nem hivatkozhatik a hitelezővel szemben arra, hogy a kezességének terjedelme csak a kényszeregyességi quotára szorítkozik. A kezes kötelezettsége érintetlenül fennáll (l. dr. György E. „Kezesség“ című tanulmányát 34. old. stb. ahol ezzel a kérdéssel részletesen foglalkozik.)

A csódt. 226. §. szerint, ha a *kényszeregyességben valaki kezességet vállalt* és az adós az egyességnek nem tett eleget, az egyesség hatályát veszti ugyan, de csak az adósra nézve, a kezes pedig önálló adósként felel.

Önálló adósnak tünteti fel a csódt. 69. §-a is a kezeset, amennyiben önálló bejelentési jogot ad neki, habár kezességi minőségéből kifolyólag még nem is fizetett.

A csódt. 199. szerint a kényszeregyesség a — fizetéképtelenség, illetve csőd előtti — kezesekre nem terjed ki, ezeknek kezesi kötelezettsége fennáll, mintha kényszeregyesség nem jött volna létre.

A kezesség bizonyos önállóságát lehet látni még a következő esetenél is. Ha a *főadós meghal*, a kezes nem hivatkozhatik arra, hogy az örökös az örökségért csak korlátozottan felel, mert a kezes felelős a kötelem teljesítéséért, a hitelezőnek nagyobb biztosítékot akar nyújtani. Ha ez nem így lenne, akkor a kezesség célját tévesztené, miután a hitelező a kezesség által éppen az adós vagyonának elégtelensége ellen kapott biztosítékot. Ezt a gondolatot fejezi ki a Mtj. 1200. §. második bekezd. és a ném. B. G. B. 768. §-a.

A fent előadottakból látható, hogy a kezesség érintett vonatkozásaiban eltérő felfogások tapasztalhatók; a bírói

gyakorlat ingadozó, hol a terjedelem szűkítése, hol annak kiterjesztése mellett foglal állást.

Jogunkban, ezidőszerint abban a tekintetben, vajjon a kezesség szűkítését vagy kiterjesztését tartja-e helyesnek, egységes irány és irányítás hiányzik, mely hiányt a Mtj. nem pótolta teljeseen, ami pedig igen kívánatos lett volna.

Nem lehet, nézetem szerint, ebben a kérdésben külföldi példák után indulni.

A kezesség igen fontos hitelszerzési és hitelbiztosítási intézmény.

Ezért azt gondolom, hogy a kezesség kérdésének, különösen terjedelmi kérdésének szabályozását *mind-egyik ország a saját gazdasági és hitelviszonyai figyelembevételével mellett teszi meg*; ezeknek figyelmen kívül hagyásával ez a kérdés alig lesz megnyugtatóan szabályozható. Másképp nem nyerünk biztos irányítást arra vonatkozólag, vajjon nálunk szűkítés vagy kiterjesztés lenne-e helyénvaló. Ezekre a hitel és gazdasági viszonyainkra a Mtj. megalkotásánál okvetlenül figyelemmel kell lenni.

Ez a fontos kérdés azonban más alkalommal részletes megbeszélést tesz szükségessé.

JOGGYAKORLAT

A nem vagyoni érdekek védelme.

(Részlet ifj. dr. Szigeti Lászlónak a *Civiljogászok Vitatársaságában tartott előadásából*)

Bár a mai jogfejlődés általános iránya a közösség, a szervezetek jogának előtérbe nyomulása az egyéni jogokkal szemben, az emberi intézmények és így a jognak fejlődése nem történik tiszta elvi okok alapján és az egyéni értékekkel szemben kevésbé érzékeny jelenkor a nem vagyoni érdekek védelme útján éppen az egyéni kifejlődés magasabb védelme felé törekszik..

A mai jogállapot szerint ebben az elvileg tisztázatlan területen egy megkülönböztetés világos, hogy a személyiségi jogok védelme és a nem vagyoni érdekek védelme nem azonos. Személyiségi jog megsértése sérthet közvetlenül vagy közvetve vagyoni érdeket, okozhat vagyoni kárt (pl. testi sértés esetén a kereseti veszteség, orvosi gyógykezelési költség, rágalmozás hatása alatt elvesztett állás stb.) viszont nemcsak személyiségi, hanem más jogok megsértése is sérthet nem vagyoni érdeket (pl. szolgálati szerződésben a munkavállaló személyére